

A STUDY ON COMMUNITY TOURISM DEVELOPMENT SOLUTIONS IN HA TINH PROVINCE

GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DU LỊCH CỘNG ĐỒNG Ở TỈNH HÀ TĨNH

Trần Tự Lực, Nguyễn Đức Vượng

Trường Đại học Quảng Bình

TÓM TẮT: Du lịch cộng đồng đang là loại hình du lịch được nhiều địa phương ở Việt Nam quan tâm đầu tư, phát triển. Đây là loại hình du lịch không chỉ mang lại giá trị lợi ích kinh tế cho cộng đồng, xã hội mà còn góp phần bảo tồn phát huy bản sắc văn hóa dân tộc, gìn giữ cảnh quan môi trường. Hà Tĩnh là một trong những địa phương có sự quan tâm, đầu tư phát triển du lịch cộng đồng nhưng loại hình du lịch này vẫn chưa phát triển tương xứng với tiềm năng và lợi thế. Vì vậy, bài viết nghiên cứu đánh giá tiềm năng, lợi thế; những thuận lợi khó khăn và đề xuất các giải pháp phát triển du lịch cộng đồng ở tỉnh Hà Tĩnh.

Từ khóa: Du lịch cộng đồng, phát triển du lịch cộng đồng ở Hà Tĩnh, người dân địa phương.

ABSTRACT: Community tourism is one of the typical types of tourism that many localities in Vietnam are interested in investing and developing. This type of tourism not only brings economic value to the community and society, but also contributes to preserving the national cultural identity, preserving the landscape and environment. Ha Tinh is one of the localities that has a high interest to invest in the developing community tourism, but this type of tourism has yet to exploit its resources to maximum potential and advantages. Therefore, the article properly assesses the potential and advantages; difficulties and proposed effective solutions to develop community tourism in Ha Tinh province.

Keywords: Community tourism, community tourism development, local people.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Du lịch cộng đồng được xem là một trong những loại hình du lịch tiêu biểu hướng đến sự phát triển bền vững với ba mục tiêu quan trọng nhằm đem lại lợi ích kinh tế, bảo vệ môi trường tự nhiên và bảo tồn giá trị văn hóa bản địa. Bản chất của du lịch cộng đồng nhấn mạnh việc trao quyền cho cộng đồng địa phương trong phát triển du lịch, do đó sự tham gia của người dân vào hoạt động du lịch ở các mức độ khác nhau không chỉ góp phần nâng cao nhận thức, cải thiện sinh kế cho chính người dân

mà còn giúp bảo tồn, phát huy bản sắc văn hóa địa phương.

Hà Tĩnh là một địa phương nằm ở trung tâm khu vực Bắc Trung Bộ, là điểm đầu của tuyến du lịch “Con đường Di sản Miền Trung”; có vị trí thuận lợi trong mối liên kết vùng để phát triển du lịch trong đó, đặc biệt là mối liên kết Đông - Tây với Lào, Thái Lan, Myanmar và các nước khác trong khối ASEAN; có tiềm năng du lịch phong phú, đa dạng với nhiều di tích lịch sử, văn hóa và cảnh sắc thiên nhiên tươi đẹp đã đi vào thơ ca, nhạc họa. Vùng đất này còn tự

hào là địa phương sở hữu nhiều di sản được UNESCO vinh danh như: dân ca ví - giặm, Mộc bản Trường học Phúc Giang và Hoàng Hoa sứ trình đồ, là địa phương có nhiều bãi tắm đẹp, là nơi cung cấp nhiều đặc sản như cá, tôm, cua, mực... là thế mạnh để phát triển du lịch biển, đảo.

Đặc biệt, Hà Tĩnh có rất nhiều tiềm năng về thắng cảnh thiên nhiên và đời sống văn hóa cộng đồng độc đáo để phát triển du lịch cộng đồng. Trước hết, là hệ thống sông hồ với cảnh sắc thơ mộng gắn với nhiều truyền thuyết đẹp như sông Ngàn Sâu, sông Ngàn Phố, sông La, sông Nghèn, sông Rào Cái, sông Trí... và nhiều hồ lớn như: Kẻ Gỗ, Thượng Tuy (Cẩm Xuyên); sông Rác, rào Trỏ (Kỳ Anh); Cù Lây, Cửa Thờ - Trại Tiểu (Can Lộc); Ngàn Trươi - Cẩm Trang (Vũ Quang)... Hệ thống sông, hồ đều gắn với những làng quê với bản sắc văn hóa truyền thống như hát ví giặm, ca trù, sắc bùa hay các làng nghề như mộc, đan lát, làm hến, nấu kẹo cu đơ, kẹo lạc... Bên cạnh đó, Hà Tĩnh còn sở hữu tiềm năng về rừng và hệ sinh thái rừng như: Khu rừng nguyên sinh Vũ Quang, Khu Bảo tồn thiên nhiên Kẻ Gỗ với nhiều loài động, thực vật quý hiếm có giá trị cho du lịch và nghiên cứu khoa học. Có các dãy núi: Hồng Lĩnh, Nam Giới, Thiên Nhẫn không chỉ đẹp ở sự kỳ vĩ mà còn nổi tiếng bởi những huyền thoại, huyền tích gắn với hệ thống chùa cổ như: Thiên Tượng, Chân Tiên, Hương Tích, Hầm Hầm... Ngoài ra, Hà Tĩnh còn có những vườn chè, cao su, cam, bưởi Phúc Trạch... nổi tiếng.

Với hệ thống tài nguyên du lịch đa dạng và phong phú, ngành du lịch Hà Tĩnh

trong những năm qua đã đạt được những kết quả đáng khích lệ. Đặc biệt, giai đoạn từ năm 2017 đến năm 2019, lượng khách đến du lịch Hà Tĩnh tăng mạnh, năm 2017 đón hơn 3,5 triệu lượt khách thăm quan; năm 2018 đón hơn 4 triệu lượt khách thăm quan, doanh thu từ dịch vụ du lịch đạt trên 5.000 tỷ đồng và đến năm 2019, đón 3,85 triệu lượt khách, tăng gần 17% so với năm 2018. Trong đó, lượng khách lưu trú đạt 1,75 triệu lượt, tăng 9,4% so với cùng kỳ năm 2018, khách quốc tế đạt 30.000 lượt, tăng 20% so với cùng kỳ năm 2018. Doanh thu dịch vụ du lịch năm 2019 đạt 5.600 tỷ đồng. Hoạt động du lịch đã tạo việc làm cho khoảng 3.900 lao động trực tiếp trong ngành du lịch và trên 13.200 lao động gián tiếp [5], [8].

Đến năm 2020, trong bối cảnh chung ảnh hưởng của dịch Covid-19, ngành du lịch Hà Tĩnh gặp nhiều khó khăn. Lượng khách tham quan, khách lưu trú giảm mạnh, chỉ đón 800.000 lượt khách, đạt 20,8% so với cùng kỳ năm 2019. Trong đó, tổng lượt khách lưu trú nội địa là 242.500 lượt khách, giảm 84% so với cùng kỳ năm 2019 (đạt 21,4% so với chỉ tiêu kế hoạch năm 2020); khách lưu trú quốc tế là 7.500 lượt khách (giảm 75 % so với cùng kỳ năm 2019, đạt 17,9% so với kế hoạch năm 2020) [6].

Kết quả trên cho thấy sự nỗ lực phát triển du lịch của ngành du lịch Hà Tĩnh. Tuy nhiên, loại trừ nguyên nhân ảnh hưởng do đại dịch Covid-19, sự phát triển của ngành du lịch Hà Tĩnh vẫn chưa tương xứng với tiềm năng, điều kiện phát triển của địa phương. Có nhiều nguyên nhân, trong đó nguyên nhân lớn nhất là do chưa có sự quan tâm và đầu tư phát triển du lịch

cộng đồng, một loại hình du lịch có nhiều điều kiện thuận lợi phát triển ở Hà Tĩnh, góp phần quan trọng đưa ngành du lịch là một trong những ngành kinh tế mũi nhọn ở tỉnh Hà Tĩnh.

Xuất phát từ đó, bài viết “*Giải pháp phát triển du lịch cộng đồng ở tỉnh Hà Tĩnh*” được nghiên cứu nhằm đánh giá tiềm năng, lợi thế; những thuận lợi khó khăn và đề xuất các giải pháp phát triển du lịch cộng đồng ở tỉnh Hà Tĩnh.

2. CƠ SỞ LÝ THUYẾT VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý thuyết

- *Cộng đồng địa phương*: Là một nhóm dân cư cùng sinh sống trong một địa phương nhất định, có cùng giá trị và tổ chức xã hội cơ bản; hoặc là một nhóm dân cư có cùng mối quan tâm. Nhìn chung “cộng đồng” được xác định về mặt địa lý như cùng nằm tại một thung lũng, một dãy núi, hay một lưu vực sông; hay về địa giới hành chính là các làng bản, xã hoặc các thị trấn, thành phố và quốc gia...[3].

- *Du lịch cộng đồng*: Có nguồn gốc từ tiếng Anh: Community Based Tourism, viết tắt là CBT và được định nghĩa là “loại hình du lịch có sự tham gia trực tiếp của cộng đồng nhằm phát triển kinh tế cộng đồng địa phương, đồng thời bảo tồn văn hóa, thiên nhiên bền vững, nâng cao nhận thức và tăng quyền lực cho cộng đồng. Cộng đồng được chia sẻ lợi ích từ hoạt động du lịch, nhận được sự hợp tác, hỗ trợ của chính phủ và các tổ chức quốc tế”. Phát triển du lịch cộng đồng là việc khai thác bền vững các tiềm năng du lịch tự nhiên và nhân văn tại cộng đồng để giới thiệu với khách du

lịch [4].

Như vậy, phát triển du lịch cộng đồng về cơ bản cần phải đảm bảo điều kiện thực hiện các hoạt động du lịch dựa vào cộng đồng như: Trao quyền cho cộng đồng, có nghĩa là người dân địa phương phải trực tiếp tham gia và cũng là người có trách nhiệm đưa ra quyết định, thực hiện và quản lý các hoạt động, dự án du lịch; quan hệ sở hữu tập trung vào sự hiểu biết của cộng đồng và thái độ đối với các nguồn tài nguyên thiên nhiên và văn hóa. Và ở một khía cạnh nào đó, người dân địa phương phải được xem là người quản lý, chủ sở hữu các di sản; bảo vệ và bảo tồn các nguồn tài nguyên du lịch theo hướng bền vững (về kinh tế, môi trường và xã hội).

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu định tính và phương pháp nghiên cứu tài liệu nhằm đưa ra các định hướng, giải pháp trên cơ sở nghiên cứu cơ sở lý thuyết về du lịch cộng đồng; các kết quả nghiên cứu phát triển du lịch cộng đồng ở trong và ngoài nước; tiềm năng, thực trạng, chủ trương, chính sách, quy hoạch và các số liệu thống kê về phát triển du lịch, du lịch cộng đồng ở tỉnh Hà Tĩnh. Đồng thời, tiến hành thu thập số liệu sơ cấp thông qua phỏng vấn trực tiếp một số người dân trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh về quan điểm, mức độ tham gia của người dân... trong phát triển du lịch, du lịch cộng đồng ở tỉnh Hà Tĩnh.

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

3.1. Những thuận lợi, khó khăn và lợi ích trong phát triển du lịch cộng đồng ở tỉnh Hà Tĩnh

3.1.1. Nhưng thuận lợi trong phát triển du lịch, du lịch cộng đồng ở tỉnh Hà Tĩnh

- *Có nhiều tiềm năng phát triển du lịch:* Là một địa phương nằm ở trung tâm khu vực Bắc Trung Bộ, là điểm đầu của tuyến du lịch “Con đường Di sản Miền Trung”; có vị trí thuận lợi trong mối liên kết vùng để phát triển du lịch trong đó đặc biệt là mối liên kết Đông - Tây với CHDCND Lào, Thái Lan, Myanma và các nước khác trong khối ASEAN. Đặc biệt, Hà Tĩnh có tiềm năng du lịch phong phú, đa dạng với nhiều di tích lịch sử, văn hóa và cảnh sắc thiên nhiên tươi đẹp đã đi vào thơ ca, nhạc họa như cảnh quan có thác Vũ Môn, vườn quốc gia Vũ Quang, hồ Kẻ Gỗ, suối nước nóng Sơn Kim, đèo Ngang, chùa Hương Tích, Hòn Bóc, Hòn Lám...; về “Văn vật Hồng Lam” với các di chỉ khảo cổ rú Dầu, rú Rom, đồ sắt Vân Chàm, Minh Long, đồ đồng Đức Lâm, đồ gốm Cẩm Trang, đồ mộc Thái Yên, lụa Hạ, vải Hồ. Dãy Hoành Sơn còn lưu giữ lưng cổ đắp ghép từ thế kỷ thứ 4; về tài nguyên biển, có các bãi tắm đẹp nổi tiếng như Xuân Thành, Xuân Hải, Thạch Hải, Thiên Cầm, Kỳ Ninh, Đèo Con. Vùng đất này còn tự hào là địa phương sở hữu nhiều di sản được UNESCO vinh danh như: dân ca ví - giặm, Mộc bản Trường học Phúc Giang và Hoàng Hoa sứ trình đồ; có nhiều bãi tắm đẹp, là nơi cung cấp nhiều đặc sản như cá, tôm, cua, mực...là thế mạnh để phát triển du lịch biển, đảo.

- *Ngành du lịch Hà Tĩnh đã có sự phát triển:* Trong những năm qua, cùng với sự phát triển du lịch cả nước, Du lịch Hà Tĩnh cũng đã đạt được những kết quả đáng khích lệ. Kể từ năm năm 2010 đến tháng 7 năm

2017, tổng lượt khách đến Hà Tĩnh là 8.098.698 lượt, trong đó khách quốc tế: 126.694 lượt và khách nội địa: 7.972.004 lượt. Riêng năm 2019, tổng lượt khách đến Hà Tĩnh đạt 3.850.000 lượt, doanh thu dịch vụ du lịch đạt 5.600 tỷ đồng và hoạt động du lịch đã tạo việc làm cho khoảng 3.900 lao động trực tiếp và trên 13.200 lao động gián tiếp. Tuy nhiên, kể từ năm 2020 đến nay do ảnh hưởng của dịch Covid -19 nên ngành du lịch nói chung và ngành du lịch Hà Tĩnh nói riêng gặp nhiều khó khăn, số lượt khách du lịch, doanh thu du lịch... sụt giảm mạnh [6].

- *Có nhiều tiềm năng phát triển du lịch cộng đồng:* Là địa phương có nhiều tiềm năng về thắng cảnh thiên nhiên và đời sống văn hóa cộng đồng độc đáo để phát triển du lịch cộng đồng. Trước hết là hệ thống sông hồ với 12 sông chính, trong đó có nhiều sông có cảnh sắc thơ mộng gắn với nhiều truyền thuyết đẹp như sông Ngàn Sâu, sông Ngàn Phố, sông La, sông Lam, sông Nghèn, sông rào Cái, sông Trí... và nhiều hồ lớn như: Kẻ Gỗ, Thượng Tuy (Cẩm Xuyên); sông Rác, rào Trổ (Kỳ Anh); Cù Lây, Cửa Thờ - Trại Tiêu (Can Lộc); Ngàn Trươi - Cẩm Trang (Vũ Quang)...Hệ thống sông đều gắn với những làng quê với bản sắc văn hóa truyền thống như hát ví giặm, ca trù, sắc bùa hay các làng nghề như mộc, đan lát, làm hén, nấu kẹo cu đơ, kẹo lạc...

Bên cạnh đó, Hà Tĩnh còn sở hữu tiềm năng về rừng và hệ sinh thái rừng như: khu rừng nguyên sinh Vũ Quang, Khu Bảo tồn thiên nhiên Kẻ Gỗ với nhiều loài động, thực vật quý hiếm có giá trị cho du lịch và nghiên cứu khoa học. Có các dãy núi: Hồng Lĩnh,

Nam Giới, Thiên Nhân không chỉ đẹp ở sự kỳ vĩ mà còn nổi tiếng bởi những huyền thoại, huyền tích gắn với hệ thống chùa cổ như: Thiên Tượng, Chân Tiên, Hương Tích, Hàm Hàm... Ngoài ra, Hà Tĩnh còn có những hệ thống những vườn chè, cao su, cam, bưởi Phúc Trạch...

3.1.2. Những khó khăn trong phát triển du lịch cộng đồng ở Hà Tĩnh

- Chính quyền địa phương chưa phát huy được vai trò định hướng, quản lý và chủ động của mình đối với phát triển du lịch tại địa phương; chưa có chiến lược và giải pháp phát triển du lịch cộng đồng; chưa thực sự quản lý được hoạt động du lịch nói chung và du lịch cộng đồng nói riêng phát triển tại địa phương như: chưa có những bản quy hoạch cho du lịch cộng đồng phát triển, chưa quảng bá sản phẩm du lịch cộng đồng, chưa có sự tái đầu tư từ hoạt động du lịch cho địa phương... hay còn thiếu những chính sách thúc đẩy cho hoạt động du lịch cộng đồng phát triển một cách bền vững.

- Phát triển du lịch cộng đồng còn manh mún, nhỏ lẻ và chưa hiệu quả: Thực trạng tham gia hoạt động du lịch của người dân địa phương chưa cao, qua kết quả phỏng vấn trực tiếp người dân, cho thấy, đa số người dân địa phương thỉnh thoảng gặp gỡ hoặc trò chuyện với khách du lịch, chiếm tỷ lệ trên 50% còn mức độ thường xuyên chiếm tỷ lệ thấp nhất, chỉ có dưới 20% trong khi đó tỷ lệ người dân không bao giờ tiếp xúc với khách du lịch thì chiếm 30%. Mức độ tham gia vào hoạt động du lịch của người dân ở mức độ thụ động chiếm tỷ lệ cao, trên 50% hay nói cách khác là họ chỉ mới được thông báo hoặc có thể sẽ

được thông báo về các hoạt động du lịch diễn ra tại địa phương. Tiếp đến là tỷ lệ người dân tham gia ở mức độ Khuyến khích chiếm trên 30% bao gồm làm việc tại cơ sở kinh doanh dịch vụ du lịch, cung cấp hàng hóa, thực phẩm (rau, hoa quả) cho các doanh nghiệp du lịch và cung ứng dịch vụ du lịch một cách tự phát. Thực trạng nghiên cứu mong muốn tham gia vào hoạt động du lịch cộng đồng, cho thấy: Nhu cầu cao nhất là cung cấp dịch vụ du lịch, bao gồm ăn uống, lưu trú, cung cấp đặc sản địa phương, đồ lưu niệm, thuyết minh, hướng dẫn,... Ngược lại, nhu cầu thấp nhất của người dân là cung cấp nguyên vật liệu, thực phẩm tươi sống cho cơ sở kinh doanh du lịch. Nhìn chung, hầu hết người dân đều sẵn lòng tham gia vào các cuộc họp và đóng góp ý kiến có liên quan đến việc phát triển du lịch địa phương, sẵn sàng đón khách vào tham quan vườn rau, vườn hoa của gia đình trong khi nhu cầu tham gia lễ hội văn hóa cộng đồng, giữ gìn nghề thủ công để phục vụ nhu cầu của du khách hay thuyết phục người khác tham gia hoạt động du lịch thì người dân còn phân vân, e ngại.

- Điều kiện cơ sở vật chất, kỹ thuật phục vụ du lịch ở Trung tâm thành phố, các điểm du lịch biển khá tốt nhưng ở những các địa phương phát triển du lịch cộng đồng ở xa trung tâm còn thiếu và kém nên việc thu hút khách du lịch đến ở tại nhà dân cũng rất khó khăn, vì thế mà người dân cũng chưa có nhiều điều kiện để tham gia vào phát triển du lịch. Điều kiện vệ sinh môi trường tại các cộng đồng chưa tốt như chưa có nhà vệ sinh công cộng, như chưa tiến hành thu gom để xử lý chất thải...

- Trình độ nhận thức và chuyên môn của lao động du lịch, đặc biệt là trình độ của lao động địa phương tại Hà Tĩnh còn thấp. Chưa có nhiều dự án giúp tăng cường năng lực tham gia vào du lịch của cộng đồng địa phương dẫn đến trình độ nhận thức trong phục vụ và phát triển du lịch của cộng đồng còn hạn chế.

- Sản phẩm du lịch Hà Tĩnh còn chưa đa dạng, nhiều sản phẩm được phát triển tự phát bởi các doanh nghiệp du lịch và người dân nên không có định hướng phù hợp. Hầu hết các chương trình du lịch, chương trình tham quan đều không có sự tham gia quy hoạch, định hướng của chính quyền địa phương, của cơ quan quản lý nhà nước về du lịch nên tạo ra sự trùng lặp sản phẩm, thiếu tính đồng bộ, gây ra sự nhàm chán cho khách du lịch.

- Chính những tác động tiêu cực của sự tăng trưởng du lịch ở Hà Tĩnh cũng sẽ tạo ra những hạn chế đáng kể cho sự phát triển du lịch dựa vào cộng đồng ở địa phương này. Do du lịch phát triển với tốc độ quá nhanh và không có kế hoạch dẫn đến một số hệ lụy tiêu cực về văn hóa và môi trường. Việc “thương mại hóa” trong phát triển du lịch dẫn đến một số phong tục tập quán, nghề thủ công truyền thống bị mai một. Tệ nạn xã hội cũng gia tăng nhanh chóng. Bên cạnh đó, tài nguyên tự nhiên cũng đang bị khai thác “vô tội vạ” cho những lợi ích trước mắt. Những điều này có thể dẫn đến việc phát triển du lịch tại Hà Tĩnh không mang tính bền vững.

3.1.3. Những lợi ích trong phát triển du lịch cộng đồng ở Hà Tĩnh

- Đa dạng hóa loại hình du lịch, sản

phẩm du lịch Hà Tĩnh góp phần quan trọng thu hút khách du lịch đến Hà Tĩnh; khai thác được các tiềm năng, lợi thế phát triển du lịch, du lịch cộng đồng ở tỉnh Hà Tĩnh. Đây là cơ sở quan trọng đưa ngành Du lịch ở tỉnh Hà Tĩnh thành ngành kinh tế mũi nhọn.

- Tạo cơ hội để đạt được sự tăng trưởng kinh tế vì cộng đồng dân cư, vì người nghèo thông qua việc cung cấp việc làm chính thức và phi chính thức. Tạo cơ hội cho cộng đồng dân cư có việc làm thường xuyên hoặc việc làm bán thời gian hoặc vụ việc trong các doanh nghiệp kinh doanh du lịch với thu nhập cao hơn và ổn định hơn.

- Cộng đồng dân cư có cơ hội tham gia kinh doanh dịch vụ du lịch dễ dàng hơn so với kinh doanh ngành nghề khác. Đồng thời, tiêu thụ các sản phẩm được sản xuất tại địa phương (thực phẩm, hàng lưu niệm,...) và có thu nhập cao hơn.

- Sự phát triển hạ tầng du lịch tạo cơ hội cho cộng đồng dân cư địa phương được tiếp cận với điều kiện giao thông, thông tin liên lạc, dịch vụ y tế, an ninh công cộng từ đó giảm các rủi ro đời thường nhờ đa dạng hoá các cơ hội có thu nhập.

- Thay vì khai thác quá mức tài nguyên thiên nhiên để phục vụ nhu cầu cuộc sống hàng ngày, người dân có ý thức trách nhiệm cao hơn đối với việc bảo vệ các tài nguyên vì họ hiểu rằng việc làm đó mang lại lợi ích cho họ cao hơn nhiều; người dân đóng góp tích cực hơn vào hoạt động du lịch vì họ được nâng cao trình độ văn hoá, về nhận thức kỹ năng, thể lực,... họ là những nhân viên du lịch. Việc phát triển hạ tầng tại các khu vực nghèo, tạo thuận lợi thu hút đầu tư và thu hút khách du lịch.

3.2. Những giải pháp phát triển du lịch cộng đồng ở tỉnh Hà Tĩnh

3.2.1. Giải pháp về thể chế chính sách:

Chính quyền địa phương cần ban hành các thể chế, qui định, chính sách liên quan tới phát triển du lịch cộng đồng cụ thể như:

- Ban hành các qui định cụ thể ràng buộc trách nhiệm đối với các dự án phát triển du lịch tại địa phương trong việc ưu tiên sử dụng lao động tại địa phương, đặc biệt là người nghèo, xem đây như là điều kiện để cấp đất xây dựng các dự án. Ngoài ra, các qui định về khai thác bền vững, tôn tạo tài nguyên du lịch của địa phương cũng cần được xây dựng và ban hành.

- Xây dựng chính sách hỗ trợ phát triển sản phẩm có thể mạnh của địa phương, đồng thời khuyến khích các doanh nghiệp du lịch tiêu thụ sản phẩm trực tiếp từ cộng đồng, đặc biệt là những sản phẩm xuất phát từ các chương trình giảm nghèo như phát triển cây ăn quả, chăn nuôi gia súc, gia cầm, nuôi trồng thủy hải sản và nhiều chương trình khác.

- Xây dựng các chính sách hỗ trợ người nghèo mang tính chất lồng ghép như ưu tiên sử dụng lao động nữ; hỗ trợ mặt bằng, vốn kinh doanh (du lịch); chính sách miễn, giảm thuế đối với người nghèo...

3.2.2. Giải pháp về tổ chức quản lý

- Để du lịch cộng đồng phát huy được các tác động đối với người dân nói chung và người nghèo nói riêng, tại các địa phương nơi có tài nguyên du lịch và hội tụ đủ các điều kiện phát triển du lịch, cần thiết phải đưa nội dung phát triển du lịch cộng đồng vào kế hoạch phát triển kinh tế xã hội và qui hoạch tổng thể phát triển du lịch của

địa phương. Đây chính là cơ sở cho việc xây dựng các chiến lược và mô hình phát triển du lịch cộng đồng gắn với giảm nghèo. Trong ban chỉ đạo chương trình xóa đói giảm nghèo các cấp cần có thành viên là đại diện của cơ quan quản lý nhà nước về du lịch.

- Trong các chương trình, dự án xóa đói giảm nghèo tại những địa bàn hội đủ các điều kiện phát triển du lịch, nên có dự án phát triển du lịch cộng đồng và được phân bổ kinh phí thích đáng cho dự án đó.

- Trong quá trình thực hiện chính sách giảm nghèo, các địa phương cần chú trọng lồng ghép các chương trình, dự án xóa đói giảm nghèo (như trồng cây ăn quả, phát triển cơ sở hạ tầng ...) với các dự án phát triển du lịch cộng đồng, như vậy sẽ tạo ra sự tác động cộng hưởng của các dự án đối với người nghèo.

3.2.3. Giải pháp về tài chính

- Một trong những điều kiện quan trọng để phát triển du lịch là cơ sở hạ tầng. Vì vậy, tỉnh cần hỗ trợ vốn phát triển cơ sở hạ tầng phục vụ du lịch đối với những địa bàn thực hiện các dự án phát triển du lịch cộng đồng.

- Ngân hàng chính sách cần tạo thuận lợi cho cộng đồng dân cư vay vốn ưu đãi để đầu tư phát triển các dịch vụ du lịch; chính quyền địa phương cần quy hoạch và hỗ trợ cộng đồng dân cư về mặt bằng kinh doanh.

- Đẩy mạnh xã hội hóa trong việc phát triển du lịch tại các khu vực nghèo đồng thời tranh thủ tối đa sự tài trợ của các tổ chức, doanh nghiệp trong nước và quốc tế nhằm huy động tổng hợp các nguồn tài chính phục vụ cho công tác xóa đói giảm nghèo.

3.2.4. Giải pháp về thị trường

- Chính quyền địa phương, doanh nghiệp cần xây dựng các chương trình giới thiệu sản phẩm địa phương lồng ghép với các chương trình, thông tin chung.

- Hình thành quan hệ thường xuyên và lâu dài giữa các trường đại học, trường đào tạo du lịch với các địa phương, cộng đồng (nơi phát triển du lịch cộng đồng) trong việc nghiên cứu thị trường và phát triển sản phẩm để đảm bảo cho sản phẩm du lịch của địa phương đáp ứng được nhu cầu và thị hiếu của khách.

- Khuyến khích các doanh nghiệp du lịch đặc biệt là các doanh nghiệp lữ hành nghiên cứu phát triển sản phẩm quảng bá và giới thiệu sản phẩm du lịch của địa phương đối với khách du lịch.

- Tăng cường vai trò của chính quyền địa phương và cơ quan quản lý nhà nước về du lịch cấp tỉnh trong công tác quản lý các chương trình du lịch cộng đồng trên địa bàn.

- Các doanh nghiệp lữ hành hỗ trợ các tổ hợp tác về công tác tiếp thị, đổi mới sản phẩm, nâng cao chất lượng sản phẩm và ưu tiên mua các dịch vụ do cộng đồng dân cư cung ứng.

- Đầu tư nâng cấp các tuyến đường vào các khu du lịch được dễ dàng, đặc biệt là các cơ sở hạ tầng du lịch liên quan đến hoạt động du lịch.

- Thiết kế tour du lịch sinh thái và xây dựng đội ngũ hướng dẫn chuyên đề về khu vực cộng đồng dân cư địa phương và xây dựng các cơ sở dữ liệu, thông tin giới thiệu và tiến hành quảng bá các tour du lịch sinh thái đi vào khu vực cộng đồng nhằm thu hút khách đến từ các quốc gia khác qua cửa

khẩu Cầu Treo.

- Các dự án đầu tư về du lịch tại các cộng đồng dân cư cần phải có biện pháp xử lý về nguồn nước, nước thải, xử lý các chất thải rắn, về ô nhiễm môi trường, chống xuống cấp các điểm, khu du lịch.

3.2.5. Giải pháp về đào tạo

Nhằm đảm bảo phát triển mô hình du lịch cộng đồng cần phải xây dựng được nguồn nhân lực du lịch đủ về số lượng, cơ cấu hợp lý và đạt tiêu chuẩn về chất lượng đồng thời sử dụng được nguồn nhân lực nhân rồi trong cộng đồng dân cư địa phương. Để thực hiện được điều đó, cần phải giải quyết các vấn đề sau:

- Tổ chức các khoá đào tạo ngắn hạn thích ứng với hoạt động du lịch cộng đồng. Đối tượng là con em của địa phương vừa lao động ngành nghề khác vừa có thể hướng dẫn khách du lịch tham quan hoặc phục vụ lưu trú, ăn uống... Đối với các khoá học này cần nghiên cứu hình thành các chương trình, tài liệu du lịch phù hợp để giảng dạy như kèm cặp, bắt tay chỉ việc, những người giỏi truyền nghề cho người mới, người chưa có kinh nghiệm trong từng công việc cụ thể sao cho thành thạo dần. Nội dung bồi dưỡng phải thiết thực và cập nhật cả kỹ năng nghiệp vụ, trang thiết bị.

- Tổ chức các khóa học về quản lý doanh nghiệp nhỏ và kinh tế gia đình cho chủ doanh nghiệp, chủ hộ có tham gia kinh doanh du lịch trên địa bàn góp phần tạo một nét mới về kinh tế dịch vụ trong nông nghiệp, nông thôn, làm chuyển biến đời sống văn hóa và cải thiện đời sống vật chất của nhân dân ở các điểm đến của khách du lịch.

- Tổ chức các khóa học ngắn hạn tại

chỗ vừa đào tạo kỹ năng phục vụ, vừa xây dựng ý thức bảo vệ môi trường, vệ sinh an toàn thực phẩm và an ninh, an toàn trong phục vụ du lịch. Hướng dẫn việc tổ chức các loại dịch vụ phù hợp với đặc điểm sản xuất sinh hoạt của dân cư như chèo thuyền, làm hàng thủ công, cấy ghép cây ăn trái, trồng tỉa cây bonsai tạo nên nét sinh động phù hợp với nhu cầu khám phá, hòa nhập cộng đồng của du khách ở các địa điểm tham quan du lịch.

- Mời các chuyên gia, giảng viên du lịch, kinh doanh dịch vụ đến các khu du lịch (do các doanh nghiệp kết hợp với các hộ gia đình cùng thực hiện) hoặc đến các hộ gia đình có điều kiện tổ chức điểm tham quan du lịch tìm hiểu để xây dựng nội dung chương trình đào tạo cho phù hợp với đặc điểm địa hình, sinh hoạt dân cư và hoạt động kinh tế nông nghiệp ở các địa phương.

- Tổ chức các lớp bồi dưỡng ngắn ngày cho những lao động thời vụ vốn là dân cư địa phương. Bởi đây là lực lượng không thuần nhất, không có kỹ năng, nghiệp vụ chuyên môn. Họ được tham gia vào phục vụ trong một số công việc lao động đơn giản phụ trợ cho các hoạt động du lịch. Tất cả họ cần được trang bị kiến thức cơ bản về giao tiếp ứng xử, kỹ năng bán hàng, vệ sinh môi trường, tiếp thị du lịch....

Các hoạt động đào tạo trên có thể thực hiện theo quy mô số đông thành lớp tập trung trong một thời gian hoặc tổ chức lớp học theo từng mô-đun chia thành nhiều đợt ngắn quãng.

3.2.6. Giải pháp về nâng cao sự tham gia của người dân

Rõ ràng sự tham gia của người dân địa

phương là điều kiện cần thiết để đảm bảo cho sự phát triển bền vững của hoạt động du lịch nói chung và du lịch cộng đồng nói riêng. Để nâng cao sự tham gia của người dân vào hoạt động du lịch cần phải thực hiện các vấn đề sau: Nâng cao nhận thức của người dân địa phương về phát triển du lịch nói chung và du lịch cộng đồng nói riêng; tăng cường sự trao đổi thông tin trong chính cộng đồng địa phương và giữa cộng đồng địa phương với các bên liên quan; giúp người dân được hưởng lợi từ hoạt động du lịch cộng đồng một cách công bằng; trao quyền cho người dân trong hoạt động du lịch cộng đồng; và đa dạng hóa loại hình du lịch nhằm tăng cường sự tham gia của người dân địa phương, nhằm thu hút và tăng cường sự tham gia của người dân địa phương vào phát triển du lịch, bên cạnh các chương trình nâng cao năng lực, chia sẻ nguồn lợi thì còn cần phải quan tâm đến việc nghiên cứu sản phẩm nhằm đa dạng hóa các loại hình du lịch đặc biệt là du lịch có liên quan đến văn hóa, di sản và lối sống của người dân bản địa.

4. KẾT LUẬN

Du lịch cộng đồng là loại hình du lịch có vai trò quan trọng nhằm giúp xóa đói giảm nghèo, tạo công ăn việc làm cho người dân địa phương, cải tạo và bảo vệ được môi trường, bảo tồn tôn tạo các di tích của địa phương. Hà Tĩnh là địa phương có rất nhiều tiềm năng về thắng cảnh thiên nhiên và đời sống văn hóa cộng đồng độc đáo để phát triển du lịch cộng đồng. Trong những năm qua, địa phương đã có sự quan tâm, đầu tư phát triển du lịch cộng đồng nhưng loại hình du lịch này còn gặp nhiều khó khăn,

hạn chế, chưa phát triển tương xứng với tiềm năng và lợi thế. Vì vậy, để phát triển du lịch cộng đồng ở tỉnh Hà Tĩnh cần thiết phải thực hiện đồng bộ các giải pháp về thể chế

chính sách, về công tác tổ chức quản lý, về tài chính, thị trường và về công tác đào tạo. Đặc biệt, là giải pháp về nâng cao sự tham gia của người dân địa phương.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Aref, F., & Redzuan, M. (2010), *“Community Leaders’ Perceptions towards Socio-Cultural.*
- [2] Claiborne, P. (2010), *Community Participation in Tourism Development and the Value of Social Capital.* (Master of Science in Tourism and Hospitality Management), University of Gothenburg, Sweden.
- [3] Hoàng Thị Lan Hương (2017), *Tăng cường sự tham gia của cộng đồng địa phương trong phát triển du lịch cộng đồng ở Sapa - Lào Cai.*
- [4] IUCN, SNV và ITDR (1998), *Tuyển tập báo cáo hội thảo chia sẻ kinh nghiệm du lịch cộng đồng tại Việt Nam.*
- [5] Sở văn hóa, thể thao và du lịch Hà Tĩnh (2019), *Báo cáo kết quả thực hiện nhiệm vụ văn hóa, thể thao, du lịch và gia đình 6 tháng đầu năm; nhiệm vụ trọng tâm 6 tháng cuối năm 2019.*
- [6] Sở văn hóa, thể thao và du lịch Hà Tĩnh (2021), *Báo cáo kết quả thực hiện nhiệm vụ văn hóa, thể thao, du lịch năm 2020.*
- [7] UBND tỉnh Hà Tĩnh (2017), *Đề án phát triển du lịch Hà Tĩnh đến 2020, tầm nhìn đến 2030, đáp ứng yêu cầu hội nhập quốc tế.*
- [8] Bùi Thị Hải Yến (chủ Biên) (2012), *Du lịch cộng đồng*, NXB. Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.

Liên hệ:

TS. Trần Tự Lực

Khoa Kinh tế - Du lịch, Trường Đại học Quảng Bình

Địa chỉ: 312 Lý Thường Kiệt, Đồng Hới, Quảng Bình

Email: tranlucqbu@gmail.com

Ngày nhận bài: 12/6/2020

Ngày gửi phản biện: 18/6/2020

Ngày duyệt đăng: 17/12/2020